

Niewielka poręczna, dziś powiedzielibyśmy „kieszonkowa”, dwunastka o dość ciasno zadrukowanych 154 stronicach jest cennym, rzadkim w Europie, trudnodostępnym starodrukiem: miała tylko jedno wydanie o niewielkim nakładzie². Tymczasem dla studiów nad historią aktorstwa europejskiego i ogólniej kształtem teatru dawnego ma niebagatelne znaczenie. Wartość podręcznika podnosi specjalnie doń przygotowany cykl ilustracji – ośmiu włączonych w wywód miedziorytów prezentujących zarówno błędne, jak i właściwe postawy ciała oraz gesty aktorów na scenie. Znaczenie tych „figur” rozjaśniających wywody zaznaczono dużą czcionką już w pierwszej części tytułu. Zabieg ten koresponduje z przekonaniem autora wyrażonymi w książce, iż obraz jest w przekazywaniu doświadczenia środkiem niezwykłym, uzupełniającym niewystarczające przekazy werbalne: ułatwia zrozumienie i wdrożenie w praktyce treści instrukcji³. Jednocześnie Lang opatruje zastrzeżeniami ograniczoną możliwość instruktarzową obrazu dla aktora – statyczność „martwego” wyobrażenia plastycznego odbiega dalece

od potrzeb osoby opracowującej żywą dynamikę ruchu scenicznego.

Langowa rozprawa (*Dissertatio... cum observationibus...*) składa się z 16 paragrafów i jest tyleż podręcznikiem wykonawstwa teatralnego, które akcentuje na pierwszym miejscu w tytułaturze, a ugruntowuje na teorii naśladownictwa dramatyczno-teatralnego, ile pospołu ogólnym wykładem poetyki dramatu (skromnie nazwanym na karcie tytułowej „obserwacjami”). Dopełnieniem całości jest rozwinięty katalog postaci „symbolicznych”, których opisy zajmują – bagatela! – jedną trzecią objętości książki. Tutaj jednak kwestie znaczenia reprezentacji obrazowej powracają już poza komentarzem dotyczącym aktorstwa, na innym poziomie, koncentrując uwagę czytelnika na możliwościach budowania semantyki obrazu alegorycznego przez selekcję wieloznacznych pierwotnie składników symbolicznych i przez ich umiejscowienie w ramach nowej, złożonej konstrukcji, w której więzi składniowe eliminują zbędne znaczenia, zapewniając koherencję przekazu⁴.

Na poziomie wywodu można zaobserwować u Franza Langa cechy typowe dla wykładu jezuickiego (w zakresie treści teoretyczno-polemicznych: określenie celu i planu, sformułowanie tezy, spodziewanych zarzutów, ich odparcie i uzasadnienie własnego stanowiska, często z argumentacją powołującą się na autorytety, konkluzja; w zakresie kształtowania umiejętności praktycznych – wskazanie najpierw błędu, by przez jego korektę dojść do poprawności i świadomego doskonalenia wykonania, posługiwanie się przykładami, sięganie raz po raz po formuły nacechowane emocjonalnie bądź metaforyczne, zgodnie z przekonaniem, że obrazy zapadają w pamięć).

Znaczenie przekładu na język polski tekstu tak ważnego dla poznania dawnej sztuki aktorskiej wynika i stąd, że